

Znanje slovenskega jezika je ključno tudi za pomembne upravne postopke. Znanje jezika moramo dokazovati pri podaljševanju stalnih in začasnih dovoljenj za prebivanje, pri sprejemu v državljanstvo in prijavi kot iskalci zaposlitve na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). Jezikovno znanje na višjih ravneh je pogoj za strokovne poklice, kot je zdravniški. Zavedamo se naših dolžnosti, obenem pa ugotavljamo, da so administrativne zahteve po znanju jezika lahko tudi diskriminatorne, če ne upoštevajo življenjskih okoliščin oseb z migrantskim ozadjem in še posebej, če razpoložljivi jezikovni tečaji ne ustrezajo našim potrebam.

Kot posebej problematični bi izpostavili zahtevi, ki se tičejo pridruženih družinskih članov ter iskalcev zaposlitve, prijavljenih na ZRSZ. Od pridruženih družinskih članov se pri podaljšanju dovoljenja za začasno prebivanje zahteva, da predložijo potrdilo o znanju slovenskega jezika na preživetveni ravni, ki je po sprejemu novele zakona o tujcih nadomestila zahtevo po znanju jezika na ravni A1. Ob lanskih spremembah zakona o tujcih je več NVO, ki se ukvarjajo z migracijami, zahtevo po znanju jezika na ravni A1 prepoznalo kot neživljenjsko in diskriminatorno, predvsem za ženske. Tudi nova preživetvena raven je sporna, ker je ohlapno opredeljena, predvsem pa predstavlja dodatno administrativno delo.

Stopnjo socialnega tveganja in izključenosti oseb z izkušnjo preseljevanja predstavlja tudi zahteva, da mora tujec v roku 1 leta opraviti jezikovni izpit za raven A1, če želi biti registriran pri ZRSZ kot iskalec zaposlitve. S prijavo na ZRSZ je povezana pravica do prejemanja socialne pomoči, ki za ranljive skupine tujcev, kot so nezaposlene starejše ženske, predstavlja pomemben vir dohodka, še posebej ker tujci v Sloveniji nismo upravičeni do subvencije najemnin. Obenem večina tujcev v Sloveniji ne more pridobiti lastninske pravice na nepremič-

ninah – in zato praviloma živimo v najemu. Tudi kot iskalci zaposlitve potrebujemo socialno varnost, ki ne sme biti pogojevana z dokazovanjem znanja jezika.

Če pa že obstajajo jezikovne zahteve za pridružene družinske člane in iskalce zaposlitve, bi morali biti zagotovljeni brezplačni in intenzivni tečaji slovenskega jezika – upoštevajoč materni jezik tečajnikov, kar pomeni več ur za neslovenske jezike – takoj oz. najmanj 3 mesece po prihodu v Slovenijo.

Sistemske pomanjkljivosti v povezavi z vključevanjem oseb z migrantskim ozadjem je treba v dialogu z migrantkami in migranti nasloviti in odpraviti. Slovenija mora zagotoviti hitrejšo in kvalitetnejšo postopke integracije, kar pa je mogoče z upoštevanjem in odpravljanjem pomanjkljivosti, ki trenutno obstajajo na področju učenja jezika. Prepričani smo, da brez sistemskih sprememb na področjih, ki jih izpostavlja javna pobuda, Slovenija ne zagotavlja in ne spodbuja vključevanja oseb z izkušnjo preseljevanja ozadjem v družbo.

TO LAHKO SPREMENIMO SAMO SKUPAJ – ZAČNIMO DANES!

Javno pobudo smo pripravili migrantke in migranti v okviru projekta BODE+ v sodelovanju z ADRA Slovenija, Društvom Medkulturni dialog in Kulturnim društvom Gmajna ter ob podpori projekta GETCohESive.

OMOGOČIMO LAŽJO INKLUZIJO: JAVNA POBUDA IN PETICIJA ZA IZBOLJŠANJE PROGRAMOV UČENJA SLOVENSKEGA JEZIKA ZA TUJCE

Migrantke in migranti, ki živimo v Sloveniji, se zavzemamo za učinkovitejše prakse integracije. Pripravili smo 12 ZAHTEV, s katerimi naslavljamo izzive vključevanja oseb z izkušnjo preseljevanja v družbo s poudarkom na izboljšanju programov učenja slovenskega jezika.

V letu 2023 je imelo v Sloveniji dovoljenje za stalno in začasno prebivanje 244.923 migrantk in migrantov iz 176 držav, petih kontinentov in številnih jezikovnih in kulturnih ozadij. Smo pomemben del slovenske družbe, jo bogatimo in diverzificiramo. Znanje slovenskega jezika nam omogoča, da navezujemo stike z lokalnim prebivalstvom, urejamo zadeve na upravnih enotah, povečujemo zaposlitvene možnosti, koristimo zdravstvene storitve, nudimo podporo šola-jočim otrokom, smo konkurenčni najemniki in sodelujemo v političnih procesih. Tako postavljamo samostojni in aktivni del družbe, s čimer tudi utrjujemo družbeno kohezijo.

Jezikovna integracija je temeljni sklop vladne Strategije vključevanja tujcev, ki niso državljani Evropske unije, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije, ki jo je sprejela vlada novembra leta 2023, pripravilo pa Ministrstvo za notranje zadeve. Strategija prepoznava znanje slovenskega jezika kot prvi pogoj uspešnega in učinkovitega vključevanja tujcev v slovensko družbo. Strategija predvideva prenovno javno veljavnih programov, vzpostavitev novih programov za učenje jezika, skrb za nadzor nad kakovostjo programov ter povečanje števila ur in kadrov, ki izvajajo programe.

Četudi pozdravljamo ambicije vladne integracijske strategije, se sprašujemo, ali bo strategija uspešno zaživela v praksi, še posebej v luči nezadostne strukturne podpore za izvajanje tečajev in opravljanje izpitov. Izobraževanje tujcev ima operativne pomanjkljivosti, povezane s pomanjkanjem strokovnega kadra, izobraževalnih centrov in podpornih storitev. V kolikšni meri se je MNZ posvetoval z migrantkami in migranti pri pripravi in izvedbi strategije? Ali bodo predvideni ukrepi uspešno nagovorili naše potrebe? Ali je vlada že začela z izvajanjem ukrepov – in če je, s katerimi?

Naše zahteve za izboljšanje programov učenja slovenskega jezika za tujce podrobneje razdelamo v **12 zahtevah, ki bodo omogočile hitrejšo in učinkovitejšo integracijo**. Z navedenimi zahtevami želimo izboljšati integracijski postopek in opozoriti na sistemske pomanjkljivosti pri učenju slovenskega jezika, s katerimi se soočamo.

1.

Pohitren postopek integracije. Dostop in napotitev na začetek učenja jezika mora biti hitrejši. S tečaji slovenščine želimo začeti hitreje po prihodu v Slovenijo. Nekateri na prosta mesta čakamo tudi po 1 leto ali več (v nekaterih primerih tudi do 4 leta).

2.

Obseg izvajanja tečajev. Zahtevamo višje število brezplačnih ur slovenskega jezika, še posebej za osebe iz neslovanskih jezikovnih okolij. Osebe, ki prihajamo iz arabskega sveta, Bližnjega vzhoda, Azije, Afrike, Latinske Amerike, neslovansko govorečih držav EU itd., potrebujemo višje število ur, da dosežemo enako raven znanja slovenščine kot osebe iz slovanskih jezikovnih okolij (Bosna, Srbija, Severna Makedonija, Rusija itd.). Študije ugotavljajo, da osebe iz različnih jezikovnih okolij potrebujejo različno število ur, da bi dosegle primerljive rezultate. To potrjujejo tudi izkušnje stroke. Vladni oddelek za integracijo tujcev ZDA, Foreign Service Institute navaja, da govorec angleščine potrebuje 1100 ur, da osvoji slovanske jezike, kot je slovenščina, medtem ko za angleščini bolj sorodne romanske jezike, kot sta francoščina in portugalsčina, potrebuje 600 ur. Članice EU z dobrimi praksami integracije, kot je Nemčija, nudijo beguncem in drugim tujcem višje število ur. Nemčija ponuja integracijski tečaj, katerega jezikovni del obsega od 600 do 900 ur, za tiste, ki kažejo hiter napredek oziroma imajo določeno predznanje, pa 400 ur. Osebe iz neslovanskih okolij pogosto nismo pismene v latinici, naši materni jeziki pogosto niso indoevropski, izhajamo iz drugačne jezikovne paradigme, zato potrebujemo več ur – vsaj 1000 ur – da bi dosegle primerljive rezultate z govorniki jezikov, ki so slovenščini bližje.

3.

Velikost in sestava skupin. Treba je zagotoviti majhne in homogene skupine. Nekatere skupine tečajnikov so prevelike in preveč heterogene, kar upočasnjuje učni proces. Na tečajih se predznanje slovenščine tečajnikov pogosto razlikuje, prav tako prihajamo iz različnih jezikovnih okolij. V skupini mora biti manjše število tečajnikov iz sorodnega jezikovnega okolja in s podobno ali enako stopnjo predznanja jezika, ki se ga učimo. Osebe iz slovanskih in neslovanskih jezikovnih okolij naj bodo umeščene v ustrezne skupine. Pri oblikovanju skupin je treba upoštevati tudi druge dejavnike, kot so spol, starost, stopnja izobrazbe in čas bivanja v Sloveniji.

4.

Kvalitetnejše zasnovani programi učenja. Zahtevamo več poudarka na konverzaciji in praktičnem izobraževanju, ki vključuje socialne stike z naravnimi govorniki slovenščine. Za učenje jezika je stik z živim jezikom ključen. Tečaji naj namenijo več ur učenju konverzacije ter medsebojnemu spoznavanju in sporazumevanju s slovenskimi državljani. Zahtevamo dodatne ure in prostore, ki so namenjeni predvsem vadbi pogovorov z naravnimi govorniki slovenščine, na primer skupnostne centre, intenzivne (poletne) tabore, čajanke in bralne krožke, kjer bi priseljenci navezovali stike z lokalnim prebivalstvom in s tem z rabo živega jezika.

5.

Več ur za utrjevanje snovi in pripravo na izpit. Tečaji naj ponujajo dovolj ur za utrjevanje snovi in pripravo na jezikovni izpit. Prav tako ni dovolj učbenikov in drugih gradiv, s katerimi bi utrjevali snov in se pripravljali na izpite.

6.

Kvalitetnejši in pestrejši nabor literature in gradiv. Potrebujemo več dodatnih brezplačnih gradiv za učenje jezika, kot so leposlovne in druge knjige v slovenščini, ki ustrezajo različnim ravnam pridobljenega znanja, na primer raznovrstne knjige za jezikovne ravni A1, A2 in B1. Potrebujemo tudi več avdio, video in multimedijskih gradiv za učenje slovenščine na različnih jezikovnih ravneh, kot so podcasti, uganke, slovnične igre, aplikacije itd. Tovrstne motivacijske vsebine podpirajo in poenostavljajo učni proces.

7.

Intenzivnost in kontinuiteta tečajev. Presledki med tečaji so predolgi. Da bi zadržali pridobljeno znanje, moramo biti redno izpostavljeni poslušanju, govorjenju, pisanju, branju in slovniči jezika, ki se ga učimo. Učne ure naj potekajo vsaj 4-krat tedensko in naj vsebujejo spoznavne ekskurzije kulturnih in naravnih znamenitosti Slovenije, kot so različne institucije, muzeji, parlament, hribi in jezera, da se lahko učimo slovenščino, vezano na specifične lokacije.

8.

Več brezplačnih tečajev za višje jezikovne ravni (B1, B2, C1, C2) in tečajev slovenskega strokovnega jezika. Potrebujemo brezplačne tečaje strokovnega jezika ob fleksibilnih terminih. Poglobljeno znanje jezika je pomembno za osebe z višjo izobrazbo in strokovnim znanjem, ki se v Sloveniji želimo zaposliti v poklicu, za katerega smo izšolani. Za opravljanje naših poklicev potrebujemo strokovno jezikovno znanje. Zdravniška zbornica Slovenije, na primer, zahteva znanje slovenskega jezika za zdravnike na ravni pisno B2 in ustno C1. Učbenik, ki velja kot priprava na preizkus znanja zdravniškega strokovnega jezika, pa zahteva znanje na nadaljevalni jezikovni ravni A2/B1.

9.

Prilagojeni tečaji za starejše osebe. Starejši potrebujemo prilagojene tečaje, ki ustrezajo našim potrebam in pripomorejo k lažjemu učenju jezika. Praksa kaže, da se starejši težje naučimo novega jezika, vendar je tudi za nas znanje jezika ključno za samostojno vključevanje v družbo. Brez znanja jezika imamo povečano tveganje za socialno izključenost.

10.

Prilagojeni termini tečajev za zaposlene. Zaposlene osebe se med tednom ne moremo udeleževati tečajev. Termin tečajev morajo biti fleksibilni in tudi ob terminih, na primer popoldne in zvečer, ko se tečajev lahko udeležimo. Tudi zaposlovalci naj bodo spodbujeni, da organizirajo ure slovenščine za zaposlene.

11.

Prisotnost kulturnih mediatorjev in prevajalcev. Kulturni mediatorji in prevajalci naj bodo vključeni v izobraževalni proces. Ti pripomorejo k učinkovitosti poučevanja v primerih, ko tečajniki govorijo zgolj svoj materni jezik ter pri razumevanju in upoštevanju kulturnih razlik.

12.

Izboljšanje obveščenosti o tečajih. Informacije o tečajih, ki jih ponujajo ljudske univerze, izbrani izvajalci, NVO in druge organizacije, morajo biti lažje dostopne in zbrane na enem mestu. Prav tako moramo biti bolj obveščeni o tečajih in izpitnih pogojih, ki ustrezajo potrebam skupin, kot so nepismene osebe, osebe s posebnimi potrebami, zaposleni, starši in starejši.